

Nem kétséges, hogy akik a *Múlt és Jövőt* olvassák és vele valamilyen módon azonosulnak, azok többsége MTK drukkerként élte le az életét. Hiszen a mai magyar olvasóközönség nagyrésze a Rákosi-Kádár rendszerben morzsolta le élete javarészét, s ebben az azonosságokat nem kedvelő történelmi korszakban a zsidósággal való azonosulás – még nem zsidók részéről is – a kék-fehéreknek való szurkolásban testesülhetett meg. Lehet (biztos!) szegényes, s többszörösen áttételes egy ilyen gazdag történelmi és kulturájú azonosság megélése épp egy futballklubon keresztül, de nekünk ez jutott – s ez a szegénység is a magyar zsidóság legutóbbi történetének egyik fontos jellemzője. (Akár a hasonlóan nagy múltú, megnyilvánulási formákban gazdag antiszemitizmusé – amely csak az MTK-hoz kapcsolódva élhette ki hajlamait és hagyományait e diktatórikus korszakban.)

Ha csak ez volt – ez a minden.

S a maga mindenségének megfelelően az MTK jelentősége szurkolói számára messze túlmutat saját objektív helyiértékén. Szubjektíven – ez egy életdarab a magyar zsidók számára –, hús a testünkéből.

Mindez leszögezendő, mert ez az azonossági felület, életünknek (húsunknak) ez a része örökre megszűnni látszik. Az előbbieik értelmében a kiesés a Nemzeti Bajnokság első osztályából is többjelentőségű, gazdagabb tartalmú, mint egy tartós vereség. Más.

Ahogy a soát követő magyar zsidó létet egyszer „a halott arcán növekvő szakáll”-ként írtam le, ez a metafora az MTK-ra is, erre az azonosságunkhoz oly szervesen tapadó futballcsapatra is érvényes. Ritka, de utolsó személyes beszélgetésünk alkalmával Várszegi Gábor elmondta: nem lehet futballcsapatot fenntartani közönség nélkül. Az MTK közönségét a soában elpusztították. A csapatot tehát nem az éltető közönség tartotta fent – hanem (a sport- és társadalomtörténetre tartozó körülmények), akik a túlélőktől nem akarták elvenni ezt az azonosság-kielő pótlékot. Előbb a pártállam különböző szakaszokban (volt, hogy a nevet is elvették), majd Várszegi Gábor, a sikeres üzletember látta el ezt a feladatot. (Jómagam, aki nem egyszer próbáltam a *Múlt és Jövő* támogatására – sikertelenül – rábeszélni, mégis rendkívül hálás vagyok, hogy apám nyugdíjas éveire nyújtott egy kis elfoglaltságot és örömet, amikor kiemelte a csapatot az NB/II-ből, s tíz évig újra az első osztályban tartotta. Hasonló élményem volt Fekete Jánossal is – akit a *Bank Leum*-ban viselt tisztsége okán próbáltam „levenni” – a folyóirat válságos sorsát ecsetelve. Ő azzal panaszkodott vissza: amíg ő él, addig a kék-fehér fiúknak ki kell futniuk a zöld gyepre, s e szent cél érdekében veti be minden befolyását.)

A nagymúltú csapat kiesését komolyan elemző szakcikk szerint – (de azok nélkül is) világos: közönség és anyagi (és erkölcsi) erő nélkül nincs visszatérés, létezés. Az MTK-ban, mindaz, amit képviselt, mindaz, ami ráragódott, ma nincs annyi érték és érdek, hogy a magyar életben (ez ebben az esetben az NB/I) megtartsa.

Az igazság pillanata most jött el – a halott arcából nem nő már több szakáll. Mára látszat (pót) élet sem adatik. A magyar társadalom nem tud és nem is akar ebben a szűk helyzetében egy olyan azonosságot képviselő intézményt vagy közösséget fenntartani, amelynek nincs közönsége. Alapja. Ezért a megmaradtaknak most elengedi a kezét. A rendszerváltás utáni ún. „zsidó reneszánsz” hamis, vagy inkább csak rosszul felmért-remélt voltának ez a legpregnansabb és leglátatöbb bizonyítéka, mert nem-hogy a kultúrában, de ebben a szórakoztató reprezentációban sem teremtette újra magát – mert a soá pusztítása és máig tartó utóhatásai okán nem volt miből és honnan.

Persze fáj a halottat még továbbbrugdosó és leidegenező gyűlöletbeszéd a Parlamentben, s ott az azt fogadó csend. Ez azonban nem a mi dolgunk, szégyenünk. Magyarként bizonyára igen – de ez a magyarság olyan természetű, hogy ezért a mélypontért a felelősség mégsem a miénk.

A mi felelősségünk csak az, hogy mit kezdünk az MTK nélküli életünkkel.

TARTALOMJEGYZÉK

CONTENTS

- 2 Hajnal Anna: Repülsz előttem Istenem; Meghalt a gyermek (vers)
Anna Hajnal: You soar before me, God; The Child Has Died (poems)
- 6 Kőbányai János: Két elbeszélés határán (esszé)
János Kőbányai: Between Two Interpretations (essay)
- 18 Weiss János: Száműzetés, emigráció, remigráció (bevezetés Albrecht Wellmer (1945 és a német filozófia) és Jürgen Habermas (A nagylelkű emigránsok) esszéihez
János Weiss: Exile, Emigration, Re-emigration (Introduction to the Essays by Albrecht Wellmer, 1945 and German Philosophy, and Jürgen Habermas, *The Generous Emigrants*)
- 36 Bíró József versei
Poems by Bíró József
- 38 Heller Ágnes: Az álomfejtők (Fejezet *Az álom filozófiája* című új könyvből)
Ágnes Heller: The Interpreters of Dreams (A chapter from the author's new book, *The Philosophy of Dreams*)
- 45 Kishont Ferenc magyar nyelvű írásai az induló *Ludas Matyi*-ből
Ferenc Kishont's Hungarian language writings from the early *Ludas Matyi*
- 49 Molnár Gál Péter: Takáts Alice (kritika a Szomorý-dráma új előadásáról)
Péter Gál Molnár: Alice Takáts (review of a performance of the Szomorý drama)
- 52 Bernard Kops versei
Poems by Bernard Kops
- 55 Voigt Vilmos: A zsidóeskü körül (tanulmány)
Vilmos Voigt: About Jewish Oath Taking (study)
- 61 Asher Kravitz: Önnek négy új üzenete érkezett!; A számlás rablók (elbeszélések)
Asher Kravitz: You have a new message; Bank Account Thieves (short stories)
- 66 Hirschmann Niszan: Utolsó találkozásom édesapámmal; Magyarország 1937 (önéletrajzi töredékek)
Niszan Hirschmann: The Last Time I Saw My Father: Hungary, 1937 (autobiographical excerpts)
- 69 Csekő Ernő: Pályatöredékek a századfordulóról: Leopold Samu és Guttmann Irén (Lys-Noir) (tanulmány)
Ernő Csekő: Excerpts about the Turn of the Century: Samu Leopold and Irén Guttmann (Lys-Noir) (study)
- 92 Kántor Zsolt versei
Poems by Zsolt Kántor
- 94 Fenyves Katalin: Magyar zsidó – fából vaskarika? (Várnai Pál: *Életeim*; Polonyi Péter: *Gyökereim*; György Péter: *Apám helyett*) (recenziók)
Katalin Fenyves: Hungarian Jew – Squaring the Circle? (Pál Várnai: *My Lives*; Péter Polonyi: *My Roots*; Péter György: *In Place of My Father*) (reviews)
- 104 Pók Attila: Szenvedélyes tárgyszerűség (Randolph L. Braham: A magyarországi holokauszt bibliográfiája) (recenzió)
Attila Pók: Passionate and to the Point (Randolph L. Braham: *Bibliography of the Hungarian Holocaust*) (review)
- 106 Zorándy Sára–Sipos Dániel: Családi kép
Sára Zorándy–Dániel Sipos: Family Portrait
- 113 Figyelő
The Observer